

Deák András György¹: Egyszeri vagy rendszerszintű a rezisztencia? Orosz makrogazdasági helyzet a háború harmadik évében – és a kilátások

Vezetői összefoglaló

- A háború Moszkva részéről való finanszírozásának forrásai kifogyóban vannak. Ezek közt voltak egyszeri bevételek és tartalékok. Bár a költségvetési tervezetek szerint fokoznák az erőfeszítéseket, ehhez más erőforrásokra lesz szükség.
- A gazdaságpolitika nem ad kielégítő választ a háború jövőbeli finanszírozásának módjára. A többi kiadási tételből és az adóemelésekből nem teremthető elő kellő bizonyossággal a szükséges forrás. Ettől függetlenül a Kremlnek több lehetősége is van a háborús erőfeszítések fenntartására, ugyanakkor ezek más eszközöket, nagyobb áldozatvállalást vagy társadalmi konfliktusokat generálnak.
- Az uniós olajvásárlási bojkott és az olaj-ársapka csak mérsékelten csökkentette eddig az orosz exportbevételeket. A jövőben várhatóan nem frontális módon, hanem az exportot lassanként „leszalámizva” járhat el a nyugati közösség. Ez nagyobb bizonyossággal okoz majd kisebb veszteséget Oroszországnak.
- A fizetési rendszer szintjén immár teljes nyugati blokád alatt van Oroszország. Az a tény, hogy ennek ellenére fenn tudta tartani a külgazdasági tevékenységét, nem omlott össze a rubel, jelentős orosz alkalmazkodási siker. Ettől függetlenül ez az eszköz jelentős többletköltségeket okoz az orosz gazdálkodó szervezeteknek, ami kellemetlenné teszi azokat.
- Az orosz rezisztencia egymásra épülő elemekből áll. Az elmúlt években ezek a tényezők segítettek egymást. Ettől függetlenül az orosz gazdaság sérülékenysége jelentősen nőtt, sokkal kevésbé válságálló, mint a putyini időszakban bármikor korábban. Moszkva számára egy globális recesszió és/vagy olajár-dekonjunkció képezi a legnagyobb kockázatot.

Az orosz gazdaság szankciós ellenálló- és háborús képességeit illetően erősen megosztott az elemzői közeg. A makrogazdasági pálya jó eredményeit részben magyarázza a múltból felhalmozott és frissen beérkezett exportbevételek elköltése. Ugyanakkor ezek a források kimerülőben vannak, az orosz gazdasági tevékenység távolodik a békebeli viszonyoktól, a fejlődési pálya az egyensúlytól. Mindez nem feltétlenül a háború végét vetíti előre, de eggyel több okot adhat a fejfájásra a döntéshozóknak. A szankciók mindeddig meglepően keveset tettek hozzá az orosz kivéreztetéshez. A fő gazdasági kockázat a háború, nem annyira a szankciók. Mindazonáltal utóbbiak szerephez juthatnak a nyugati magatartás változása mentén, illetve ha azokat megtámogatják a globális piaci fundamentumok és környezet, jelentősen rontva az orosz kilátásokat.

Az orosz gazdaság állapotára, a háborús erőfeszítések és a szankciók hatására vonatkozó értékelések két nagy csoportra oszthatók. A következmények értékelhetőek a békebeli állapotokhoz képest, amelyek valós, de legalább látszólagos fenntartására egyébként a Kreml szemmel láthatóan törekszik. Ebben a megközelítésben különös hangsúlyt nyernek a gazdaság egyensúlytalanságai², az inkonzisztens szakpolitikai törekvések, a lassan apadó pénzügyi tartalékok³, a kialakuló stagflációs környezet és annak a vállalati csődökre gyakorolt hatásai⁴, a hivatalos orosz gazdasági adatokban való kételkedés, esetleg azok hamisként való kezelése⁵, az importkiváltás nehézségei és költségei. Ezen tényezők stilizálásából kialakítható egy kifulladásos orosz gazdaság képe. Ahogy Anders Aslund is megfogalmazta, az igazság pillanata közeledik, „ahogy a pénzügyi összeomlás

¹ Deák András György (deak.andras.gyorgy@uni-nke.hu) az NKE JLI Stratégiai Védelmi Kutatási Programjának tudományos főmunkatársa.

² Russian economic output growth slowed and economic imbalances worsened in second half of 2024, [online], 2025. 01. 31, Forrás: BOFIT Weekly Review (2025. 02. 06.).

³ Anders ASLUND: Putin's War Is Fueling Russian Stagflation, [online], 2025. 01. 14. Forrás: Project Syndicate (2025. 02. 06.).

⁴ Russian government advisers warn of corporate bankruptcies wave, [online], 2025. 01. 27, Forrás: Reuters (2025. 02. 06.).

⁵ Elisabeth SVANTESSON et al: "Russia is lying about its economic strength: sanctions are working – and we need more", [online], 2024. 07. 25, Forrás: Ministry of Finance, Sweden, (2025. 02. 06.).

kockázata egyre nő, úgy szab egyre komolyabb korlátokat Oroszország veszélyeztetett gazdasága Putyin háborújának.”⁶

Az elemzők másik nagy csoportja a fenntarthatóság felől közelíti meg ezt a kérdést, és nem érzékelnek összeomlás közeli helyzetet. Évekig folytathatónak tartják a mostani trendet, még ha más kondíciók mellett is történik az. Ezek az értékelések nem tagadják a fent említett érveket és folyamatokat, csak éppenséggel nem tartják azokat meghatározónak vagy modellellesnek. Ahogy Vlagyimir Inozemcev is megfogalmazta, „a háborút, amely eredetileg egy (gazdasági – *a szerző megj.*) »vészhelyzetként« indult, ma már az »új normalitásként« kezelik, amely bármeddig fenntartható”⁷. Ebben az értelmezésben a háború – rövid távon mindenképp – folytatható, sőt fokozható is, ahogy azt a 2025-ös költségvetési tervezet kommentárjaként Alekszander Koljandr le is vezette.⁸ Vaszilij Asztrov pedig velősen csak úgy jellemezte az orosz gazdaság ellenállóképességét, hogy „amilyen meglepően rosszul teljesít Oroszország hadserege a harctéren, olyan váratlanul jól állja a sarat a gazdasága.”⁹

Az ilyen jellegű polarizált értékelések nem állnak egyébként messze a harctéri folyamatokra vonatkozó, széles skálán szórt véleményektől. A bizonytalankodásnak vannak vágy vezérelt, szubjektív elemzői tényezői, vannak olyan kérdések, amelyek működését illetően csak feltételezésekkel élünk – például a társadalmi tűrőképesség, annak politikai jelentősége –, és végül vannak olyan konkrétumok, adatok, amelyeket egyszerűen nem ismerünk, vagy nem hiszünk el az adatközlő szervezetek. Szintén hasznos képesség az „inbox” és az „out-of-the-box” megközelítések megkülönböztetése, különálló paradigmák mellett végiggondolni a lehetőségek körét. Anders Aslund például nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy 2024 novemberében már csak 31 milliárd dollárnyi szabad pénzügyi tartalék maradt az orosz Nemzeti Jóléti Alapban, ezek is várhatóan elfogynak 2025 folyamán.¹⁰ Számára ebből a háború vége sejlik fel. Valójában, mint azt mások is felvetik, Putyinnak vagy fél tucat egyéb lehetősége van a háború finanszírozására, monetáris emisszióval, belföldi vagy külföldi eladósodás, a nemzeti vagyon és ásványkincsek áruba bocsátása, vagy az amúgy is egyre elharapódzó államosítások révén. Ezek mindegyike nagyobb áldozatváltalást követel, több konfliktust feltételez, de korántsem lehetetlen egyik sem, ahogy ezek kombinációja sem.

Az orosz gazdaságról megjelenő adatok jelentős része magyarázható a beérkező és korábbról összegyűjtött olajbevételek kiáramlásával. A háború előtt az orosz kormányzat, figyelembe véve az ország monokulturális exportszerkezetét és a korábbi rossz tapasztalatokat, nagyon fegyelmezett anticiklus-politikát folytatott. Ennek megfelelően sterilizálta a beérkező devizát és 2021 végén a nemzeti össztermék 34%-ára rugó, 630,6 milliárd dolláros jegybanki¹¹, illetve a nemzeti jövedelem 6,3%-át kitevő, 117 milliárd dolláros költségvetési tartalékkal bírt (Nemzeti Jóléti Alap). Ezt a tartalékpolitikát leállították, tehát a beérkező jövedelmeket egyenesen a gazdaságba engedték. Márpedig ezek az évek rendkívül erős exportteljesítményt hoztak. A 2021-2023-as időszakban a 2010-es évek második felének átlagához képest mintegy 135 milliárd dollárral több jövedelemhez jutott az orosz gazdaság. A külkereskedelmi szaldó javulása a visszaeső import miatt még ezt is felülmúlta (1. ábra).¹² Ezen felül még a meglévő tartalékokból is feléltek mintegy 80 milliárd dollárt. Ha csak ezt a három forrást összeadjuk – az anticiklus felhalmozás leállítását, a felhalmozott tartalékok elköltését és a kiugróan magas exportteljesítményt – saját becsléseim szerint mintegy 300-400 milliárd dollárnyi bonanza hullott a nemzetgazdaság egészére fiskális emisszió vagy exportbevétel révén. Ez a 2024-es nemzeti össztermék 15-20%-a, éves szinten is 5%-ot meghaladó stimulus olyan forrásokból, amelyek ugyan a jövőben hiányozhatnak, de normál körülmények között ezekben az években nem, vagy csak kis részben érték volna el az orosz gazdaságot.

⁶ ASLUND: i. m.

⁷ Vladimir INOZEMTSEV: [Russia's Economic Prospects In 2025 And Beyond](#), [online], 2024. 11. 04, Forrás: MEMRI Daily Brief No. 671. (2025. 02. 06.).

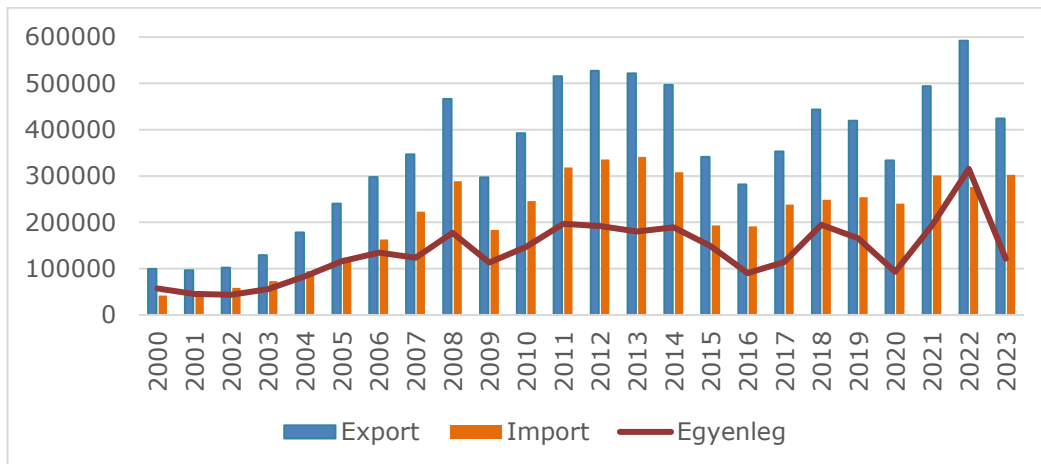
⁸ A. KOLYANDR: [Russia Budgets for its Forever War](#), [online], 2024. 10. 11, Forrás: CEPA (2025. 02. 06.).

⁹ Vasily ASTROV: [Der Podcast zur russischen Wirtschaft](#), [online], Forrás: Die Presse (2025. 02. 06.).

¹⁰ Jennifer SOR: [Russia is on pace to run out of financial reserves by this fall, which would cripple war efforts, economist says](#), [online], 2025. 01. 14, Forrás: Business Insider (2025. 02. 06.).

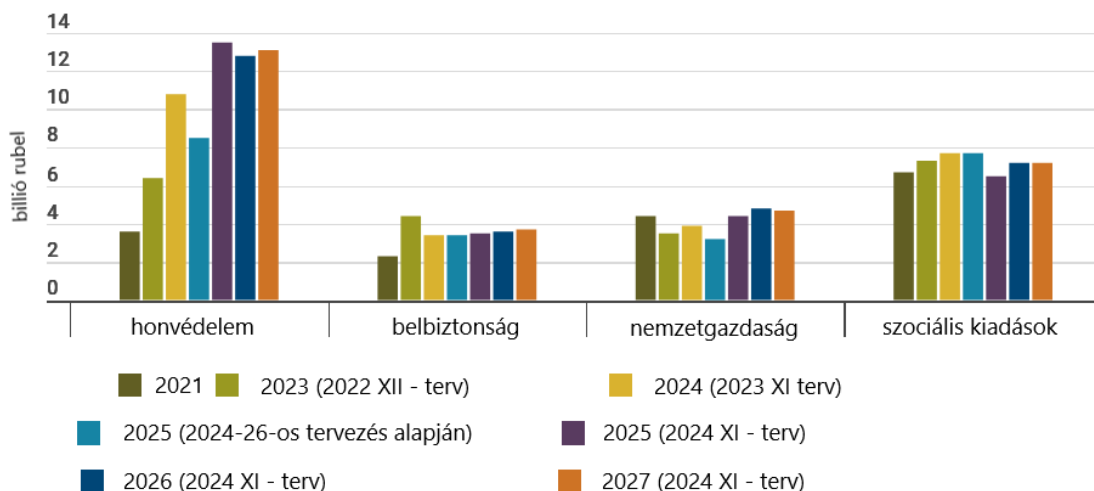
¹¹ [Mezsdunarodnŭje rezervnŭje aktyivi i drugaja likvidnoszty v innosztranoj valjute Rosszjiszkoj Fegyercii, 2021](#), [online], 2021. Forrás: Orosz Jegybank (2025. 02. 06.).

¹² Történelmileg kiemelkedő volt a 2022-es év eredménye, amikor 315,5 milliárd dollárra emelkedett a külkereskedelmi szaldó, a második legjobb eredmény 2011-ben 196,8 milliárd dollár volt. Orosz Jegybank adatközlése.

1. ábra: Orosz export, import és külkereskedelmi egyenleg, 2000-2023 (milliárd USD) (Az adatok forrása: Orosz Jegybank)

Mindez, társulva a költségvetésen belüli átcsoportosításokkal és további ösztönzőkkel ceteris paribus természetesen fűtötte fel a gazdaságot. Az orosz gazdaság 2023-ban 3,6%-kal, 2024-ben 4,1%-kal nőtt¹³, a reálbérek növekedése 5,8% volt 2023-ban, és várhatóan 8% körüli lesz 2024-ben. 2024 végére 9% fölé emelkedett az éves inflációs ráta, a gazdaság egyes szektoraiban akut munkaerőhiány alakult ki. Ezen tünetek összessége egybevág az ún. „holland kór” szimptomáival, amikor egy kormányzat elkölti a bejövő egyszeri vagy magasabb jövedelmeit.¹⁴ Értelemszerűen ez a gyakorlat így, ebben a formában nem folytatható, ennyi bevétel ezekből a forrásokból a jövőben már nem nyerhető ki. Ugyanakkor mindez nem tükröződik a 2025-2027-es költségvetési tervezésben. Növekvő bevételi előirányzatok mellett – 2021 és 2025 között 68%-kal nőne a bevételi főösszeg rubelértékben – 2024-hez képest további bő 22%-kal, jócskán a nemzeti össztermék 6%-a fölé, a központi költségvetési kiadás harmadára kívánják növelni a honvédelmi büdzsét (2. ábra).

2. ábra: A szövetségi költségvetés kiadási szerkezete a különféle tervezési időszakokban (billió rubel) (Az adatok forrása: Orosz költségvetési dokumentumok, Iwona Wisniewska gyűjtése¹⁵)

¹³ Putin hails Russia's strong 2024 economic growth, [online], 2025. 02. 07. Forrás: France24 (2025. 02. 07.).

¹⁴ A holland kór teljes diagnózisát rontja a rubelnek a többi devizával szemben való értékvesztése. A helyi devizának az exportbevételek kiáramlása révén jelentősen fel kellene értékelődnie, ez az egyik fő szimptóma. Értékelésem szerint az árfolyam-erősítés így is érvényesülhetett, ellensúlyozhatta a pénzügyi szankciók hatását. Utóbbiak masszívan korlátozták a rubel felhasználhatóságát a külgazdaságban, annak árfolyama ennek ellenére mégsem omlott össze.

¹⁵ Iwona WISNIEWSKA: Russia's budget for 2025: war above all, [online], 2024. 11. 22, Forrás: OSW Commentary (2025. 02. 07.).

A bevételi oldal elapadása és a növekvő kiadási étvágy között feszülő ellentmondásra a Kreml nem kínált paradigmátikus, csak konvencionális válaszokat. Ilyenek a költségvetésen belüli átcsoportosítások és az adóemelés. A szövetségi beruházási programok, az oktatás, az egészségügyi tételek csökkentése, egyes feladatoknak a régiós és önkormányzati szintre való helyezése minden ilyen jellegű intézkedéscsomag konvencionális eleme, ezért ezen költségtételek nominális kerete vagy csökken, vagy messze az inflációtól elmaradva nő. A bevételi növekmény nagyobbik felét, 2,5 billió rubelt pedig adóemelésekből remélik beszedni. Ezek érintik a nyereségadót (20-ról 25%-ra növelték annak mértékét), a személyi jövedelemadót (itt visszahozták a progresszív skálát, egyelőre nagyon alacsony, mindössze 13-15%-os kulccsal), valamint jövedéki adók és a kommunális szolgáltatások díjainak a növelése révén. A józanság jeleként értékelhető, hogy csökkenő bevételekre számítanak a nyersanyagsektorból, és óvatosságra utal, hogy 0,5%-ra csökkenne az amúgy is alacsony államháztartási deficit.

Mindez valóban hordoz némi ellentmondást. Ahogy azt Vlagyimir Inozemcev is észrevételezte, nagyobb mértékben érvényesülne a „Münchhausen-effektus”, amikor a növekedést megcsapva ösztönöznék a hadiipari termelést, azon keresztül a bővülést.¹⁶ Ez persze azt is feltételezné, hogy a hadiipari termelés „megtérül”, érvényesülne valamilyen multiplikátor, gazdaságösztönző hatása, a kormány ide átirányított forrásai jobban növelik a nemzeti össztermék bővülését, mintha a gazdálkodóknál vagy háztartásoknál hagytuk volna azokat. Az ezen feltételezést övező kétségek miatt bizonyos mértékig igazat lehet adni a kritikusoknak és a szkeptikusoknak. Ugyanakkor a lehetőségek és az ambíciók között feszülő, növekvő úrtöbb módon is fel tudja tölteni a Kreml, még ha erre vonatkozólag egyelőre nincs is semmilyen érdemi jelzés a gazdaságpolitika részéről.

A független Oroszország gazdasága az elmúlt bő 30 évben többször bizonyította, hogy milyen nagyon érzékeny a külpiaci sokkokra. Ezért a háború kitörését követően az orosz képességek gyengítésére a külső környezet rombolása tűnt a leggyorsabb útnak, amelyet a nyugati szankciós politika lett volna hivatott előidézni. A katonai eszközöket érintő stratégiai embargón túlmenően két meghatározó eszköz adódott az orosz gazdaság gyors korlátozására: a külkereskedelmi többlet elapasztása legfőképpen a nyersanyagexport korlátozása révén, illetve az összes külgazdasági tevékenység megnehezítése a pénzügyi szankciók révén. Mindkét törekvés csak nagyon mérsékelt sikereket hozott az első két évben. Nem lehet azokat teljesen hatástalannak minősíteni, de a meghatározó területeken, azon célok vonatkozásában, amire azokat használni remélték, kevés kézzelfogható mutattak fel. Ugyanakkor 2024 folyamán, főleg annak végén tovább szigorították azokat, immár eltérő elképzelések mentén.

Az exportbevételek csökkentésére vonatkozólag a nyugati szankciók a háború első két évében a frontális megközelítést alkalmazták. Viszonylag gyorsan el akarták lehetetleníteni az orosz olajexport legjavát, aminek érdekében az Európai Unió olajvásárlási bojkottot hirdetett, illetve bevezették az ársapkát. Ez utóbbira azért volt szükség, mert a nyugati országok nem tudtak mit kezdeni az orosz olajexport méretével. A globális fogyasztás 8%-át adó volument nem lehetett teljes mértékben kiiktatni, de részleges csökkentése is olyan árhatásokat eredményezett volna, ami mellett az orosz olajbevétel nem csökkent volna kellő mértékben. Így megpróbálták Moszkvát olyan helyzetbe kényszeríteni a tanker- és biztosítási piacokon, a logisztika korlátozásával, hogy az engedményekre kényszerüljön, árengedményt kelljen adnia az exportvolumen fenntartása mellett.¹⁷

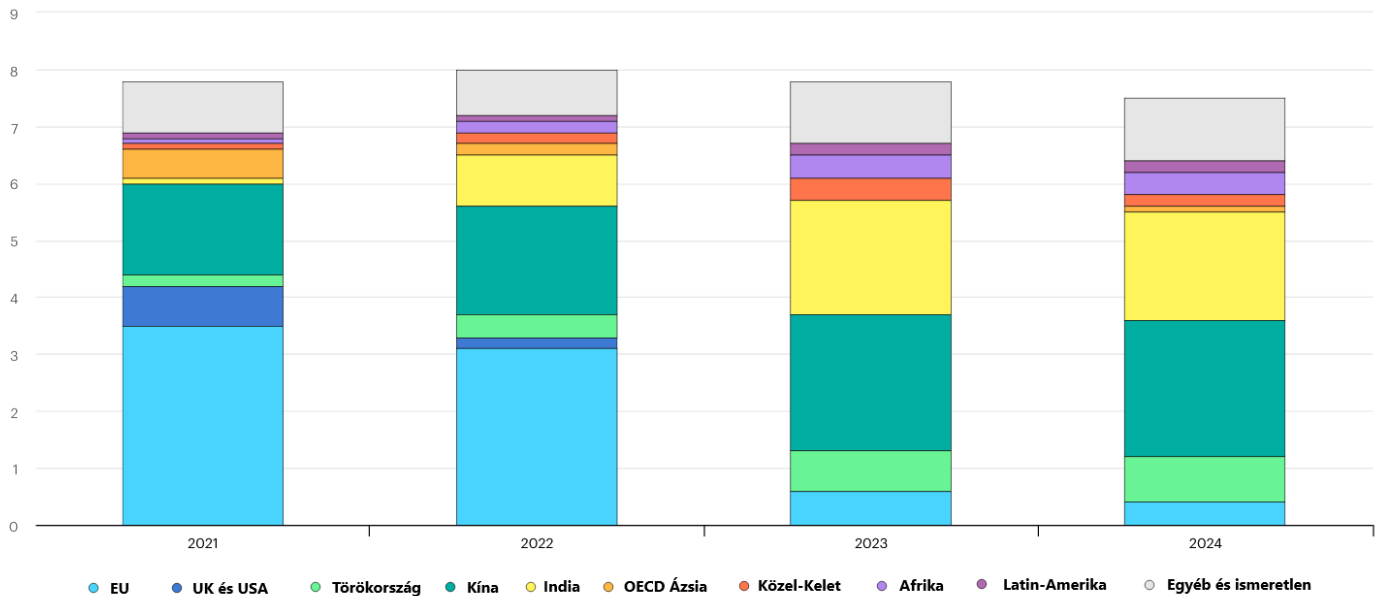
Mint a fentiekből is kitűnik, ez a kísérlet nem váltotta be a hozzá fűzött eredményeket. Az orosz külkereskedelem egészét sikeresen átirányították keletre. Már 2023-ban is Európa részesedése az orosz exportban a 2021-es 50% feletti arányról 20%-ra, az importban 42%-ról 28%-ra esett. Ugyanezek az arányok Ázsia és a kivitel esetében 40-ről 72%-ra, behozatalban 47-ről 66%-ra nőttek (3. ábra).¹⁸ Kimondottan látványos volt ez a folyamat az olajpiacon, ahol Oroszország sikeresen felvásárolt – becslések szerint 10 milliárd dollár körüli költséggel – egy használt tankerekből álló szállítási kapacitást, az ún. árnyékflottát, amelynek sem tulajdonosi, sem biztosítási szinten nincs köze a nyugati piacokhoz. Értelemszerűen a külkereskedelem átirányításának vannak szállítási és egyéb megnövekedett költségei, de ezek egy része eleve Oroszországban marad, másrészt ez nem akkora tétel, ami érdemben csökkentené az orosz bevételeket. Az orosz exportbevételek a szankciók hatására nem csökkentek jelentősen. Ha Európa

¹⁶ INOZEMCEV: i. m.

¹⁷ Természetesen az ilyen elképzelések inherens módon jóhiszeműséget és együttműködést feltételeztek Moszkva részéről, ebben rejlett legnagyobb gyengeségük.

¹⁸ Iwona WISNIEWSKA: [Pivot to the East – Russia's transport policy](#), [online], 2024.11.06, Forrás: OSW Report, (2025.02.07.).

orosz energiáról való leválását meglepő sikernek tartjuk, Moszkva szemszögéből feltétlenül annak kell tartani az orosz logisztika és külkereskedelem szinte zavartalan átállítását is.¹⁹

3. ábra: Orosz olajexport destinációk, 2021-2024, millió hordó/nap
(Az adatok forrása: Nemzetközi Energiaügynökség²⁰)

2024-2025 fordulójától a nyugati szankciók vonatkozásában egy fokozatosabb megközelítés nyert teret. Ennek során a világpiacon kialakuló mérsékelt kínálati többlet arányában szigorítják a szankciókat. Ennek révén a globális árszint nem nőne, viszont az orosz exportvolumen csökkenne. Ez egyrészt több orosz energiacégnek, a Gazpromnyeftnek és a Szurgutnyeftgaznak, orosz biztosító társaságoknak az amerikai OFAC által kialakított SDN-listára helyezését vonta maga után. Másrészt Washington az orosz és az árnyékflotta jelentős részét adó tankerekkel való bármilyen kapcsolat fenntartását szankcionálta.²¹ Ez utóbbi intézkedés elvileg 1-1,5 millió hordó/nap olajexportot érinthet²², körülbelül annyit, amennyi a jelenlegi, 2025 közepére várható piaci tolerancia. Értelemszerűen a szankciós fenyegetésnek főleg az amerikai-kínai, amerikai-indiai viszonyban kell érvényesülnie, tehát az érintett felek számára nem lehetnek prohibítvék a költségei. Az orosz exportbevétel ilyen jellegű „leszalámizása” nagyobb eséllyel hoz, minden bizonnyal kisebb jelentőségű eredményeket 2025 folyamán.

A nyugati, legfőképp az amerikai szankciópolitika másik fontos szigorítása a fizetési és pénzügyi rendszerek kikapuit érintette. 2023 végétől gyakorlatilag az összes, makroszinten jelentős devizaforgalmat kizárták: 2024 tavaszán a Raiffeisen kényszerült az oroszországi dollár-átutalások beszüntetésére és az euro-forgalom masszív korlátozására²³, novemberben pedig többek között a Gazprombankot és az orosz pénzügyi üzenetküldő rendszert (az „orosz SWIFT”-et), az SPFS-t tették tiltó listára.²⁴ Ezekkel a lépésekkel gyakorlatilag teljesen leválasztották az orosz fizetési és pénzügyi rendszert a globális infrastruktúráról, pénzügyi értelemben lator-országgá téve Oroszországot.

¹⁹ Az Oroszországon belüli szállítási volumen 2023-ban csak 5,551 milliárd tonnakilométerre, közel 3%-kal csökkent. WISNIEWSKA: i.m. (2024. 11. 06.), 10.o.

²⁰ [Average Russian oil exports by country and region, 2021-2024](#), [online], 2025. 01. 31, Forrás: Nemzetközi Energia Ügynökség (2025. 02. 07.).

²¹ [Treasury Intensifies Sanctions Against Russia by Targeting Russia's Oil Production and Exports](#), [online], 2025. 01. 10. Forrás: US Department of Treasury (2025. 02. 07.).

²² Michelle Wiese BOCKMANN: [US Russia shipping crackdown brings 35% of dark fleet under sanctions](#), [online], 2025. 01. 10, Forrás: Lloyd's List (2025. 02. 07.).

²³ John O'DONNELL – Alexandra SCWARZ-GOERLICH: [Exclusive: U.S. warned Raiffeisen access to dollar system could be curbed over Russia](#), [online], 2024. 05. 15, Forrás: Reuters (2025. 02. 07.).

²⁴ [Treasury Sanctions Gazprombank and Takes Additional Steps to Curtail Russia's Use of the International Financial System](#), [online], 2024. 11. 21. Forrás: US Department of Treasury (2025. 02. 07.).

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2025/6

A 2022 elejétől megfigyelhető orosz rezisztencia és alkalmazkodás ezen a téren is meglepően erős. Valószínűleg ezt a jelenséget a legnehezebb szankciós sikerként beállítani, hiszen szinte semmilyen kézzelfogható, érdemi hatás nem mutatható ki. A korábbi szankciós irodalomban megfigyelt és empirikusan igazolt eredményekhez képest²⁵ semelyik következmény nem tapasztalható. Nem csökkent a külkereskedelmi áruforgalom, nem omlott össze az orosz fizetési rendszer, nem alakult ki hiperinfláció. Az általában említett eredmények, mint a volatilitás a jüan–rubel piacon vagy a dollárhoz és euróhoz képest gyenge rubel meglehetősen csekély hozadékot képeznek. Főleg az utóbbi említése abszurd, hiszen a dollár–rubel keresztárfolyam már vagy két éve nem likvid, és a rubel 30-40%-os értékvesztése egyáltalán nem áll arányban azzal, hogy gyakorlatilag nem kellene, hogy használható legyen bármilyen nemzetközi ügyletnél. Eddig Oroszország sikerrel dacolt a szankciókkal egy olyan területen, ahol a Nyugat még mindig majdhogyan hegemonisztikus képességgel bír.

Az ország 2014-től, a kelet-ukrajnai háborút követő szankcióktól kezdődően készült a fizetési rendszereit érintő korlátozásokra. Ebben az időszakban kialakították a túléléshez mindenképpen szükséges feltételrendszert, a teljes nemzeti fizetési rendszer alapjait, szuverén klíringrendszert, bankkártyarendszert, nemzetközi pénzügyi üzenetküldési képességet. A 2022 utáni pénzügyi szankciók révén a jüan vált a külkereskedelmi ügyletek meghatározó pénznemévé és tartalékdevizává. 2024 őszén a moszkvai devizatőzsde ügyleteinek 99,8%-a zajlott jüannal, az alacsonyabb kamatlábak miatt ütemesen nőtt a jüanhitelek aránya.²⁶ A szankciós rendszer új szigorításai révén az orosz gazdasági szereplők szélesebb köre, a korábbinál jobban szorul rá közvetítők használatára, leginkább posztszovjet vagy kínai számlák nyitására. Ez összességében jelentősen növeli a tranzakciós költségeket és javíthatja a kereskedelmi embargó betarthatóságát, ellenben fenntarthatóvá teszi és tette a külgazdasági tevékenységeket. Márpedig ilyen szélsőséges méretű, a fizetési rendszerek ellen indított támadásnál valamilyen kereskedelem-szűkítő hatás mindenképpen elvárható következmény lenne.

A nyugati szankciórendszer legfőbb kihívása, hogy az orosz rezisztencia egymásra támaszkodó elemekből építkezik. Az orosz exportbevétel annak világgazdasági jelentősége miatt nem dekonstruálható teljesen, nem tűzhető ki a „zéró-export” szankciós cél, mint annak idején Irak, Irán vagy Észak-Korea esetében. Ebből fakadóan Oroszországgal kereskedni kell, márpedig jelentős volumenben, ami csökkenti a szankciókerülés kockázatát, míg fenntartja annak hozamait, akadályozza azok nyugati érvényesíthetőségét. Mindezek eredményeképpen Moszkva exportbevételre tesz szert, fenntartja külkereskedelmi aktivitumát, ami rubelkeresletet generál, megtámogatva a nemzeti valuta árfolyamát és elkerülve a fizetési rendszert érő szankciós hatások legrosszabbjait. Mindebből inkább az következne, hogy a szankciók csak prociklikus környezetben tudják kifejteni igazi hatásukat, olyankor, amikor a piaci fundamentumok is támogatják azokat (például olajár-dekonjunktúra). Mivel az utóbbi három évben, 2022-2024-ben mindenképp éppen anticiklikus környezetben alkalmazták ezeket, kiugró és erős orosz exportteljesítmény mellett, nem is mutathattak fel érdemi sikereket.

²⁵ Gary Clyde HUFBAUER – Jeffrey J. SCHOTT – Kimberly Ann ELLIOTT et al: Economic Sanctions Reconsidered, Peterson Institute for International Economics, 2009.

²⁶ [Russia's Central Bank Steps Up Yuan Sales Amid Deficit](#), [online], 2024. 10.24. Forrás: The Moscow Times (2025. 02. 07.).

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2025/6

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta munkatársaink tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézetének keretében működő Stratégiai Védelmi Kutatási Program szakpolitikai kutatásokat végez, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: jli@uni-nke.hu

2024 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések (ISSN 2063-4862)

2019–2024: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Deák András György